

שדוקא בביהכ"נ שהיו אורחים לנים שם תיקנו תקנה זו, משא"כ בשאר מקום כינוס רבים שאין לנים שם אורחים לא תיקנו כלל להדליק, אמנם להטעם שהוא משום פירסומי ניסא יש לעיין אם תקנה זו ניתקנה דוקא בביהכ"נ או בכל מקום כינוס לרבים. והראה לי אחי מאחד מהקדמונים הוא ספר המנהיג (כסל' מטכס אות קמח) שכתב דהא דתיקנו להדליק בביהכ"נ הוא משום שהנס היה במקדש ולכן כנגד זה תיקנו להדליק גם במקדש מעט, ולפי"ז היינו דוקא בביהכ"נ מקום הקבוע לתפילה ולא בשאר מקומות כינוס.

ד. בשיעור הריווח בין נר לנר

בסי' תרעא סעי' ד כתב הרמ"א שמותר להדליק נרות חנוכה בפמוטות שקורין "לאמפא" מאחר שכל נר מובדל הרבה מחבירו, ובמ"ב שם (ס"ק יח) שהביא בשם הפוסקים שצריך כל קנה להיות מובדל מחבירו עכ"פ שיעור אצבע, והנה כהיום יש הרבה מנורות שאין כמעט ריווח בין הקנים וצ"ע איך יוכשרו. אמנם מהמשך דברי המ"ב שם יש ללמוד שדי בהבדלת אצבע בין הפתילות עצמן, משום שכתב שהוא הדין כשמדבקין נרות שעוה בכותל צריך שיהיה ריווח בין נר לחבירו לכה"פ כשיעור אצבע, ושם אין קנים א"כ הריווח הוא בין הפתילות עצמן, וא"כ יש ללמוד מזה שגם במנורות קנים די בהפסק כדי אצבע בין אש לאש אף שאין כדי אצבע בין קנה לחבירו.

1234567

ה. קיום מצות ת"ת בלימוד מצוות דרבנן – כגון מצות נר חנוכה

במה' הראשונים בגדרי מצות ואיסורים שמדרבנן

נסתפקתי במי שעוסק בלימוד מצוה שחיובה מדרבנן כגון הדלקת נר חנוכה אם הוא מקיים בזה מצות תלמוד תורה מדאורייתא. ולכאורה לפום ריהטא אין בלימוד זה קיום מצות ת"ת דמהיכי תיתי שיהא חיוב מן התורה ללמוד מצות חנוכה שתיקנו חכמים, וכשם שגוף מצוה זו אינו מן התורה כך גם לימוד דיניה אינו אלא מדרבנן, והלא בזמן שקיבלו ישראל את התורה ונצטוו ללמדה לא נתחדשו עדיין דיני חנוכה כלל ולא עליהם נאמר ולמדתם אותם וגו', וא"כ מי שיודע מכבר את דיני חנוכה ושאר מצוות שמדרבנן עליו לעסוק מעתה דוקא בדיני המצוות שחיובם מדאורייתא כתפילין וכה"ג שבוה יקיים מצות ת"ת מדאורייתא, ולא בהלכות המצוות שחיובם מדרבנן שבלימודם לא יקיים מצות ת"ת מדאורייתא.

ועוד יש לדקדק לפי"ז באם בירך ברכת התורה ומיד למד הלכות חנוכה, נמצא שחלה הברכה על מצות ת"ת מדרבנן, וכשיבוא לאחר זמן ללמוד דיני מצוות שחיובם מדאורייתא שמא יצטרך לחזור ולברך ברכת התורה ולא נפטר במה שבירך על הלימוד במצוות דרבנן, וכדרך שהעירו בקטן שנעשה בר מצוה שצריך הוא לכוין בברכת אהבת עולם שבתפילת ערבית לצאת בה ידי חובת ברכת התורה מאחר שעתה הוא מתחייב במצות ת"ת מדאורייתא ואין ברכת התורה שבירך בשחר פוטרנו כיון שאז עדיין לא נתחייב במצות ת"ת מדאורייתא. (עי' כספר ארץ נבי ס"י טז-יז).

ויותר מזה כאן בלימוד מצוות שמדרבנן י"ל שחכמים לא חייבו כלל ללמוד דיני מצוות שמדרבנן בתורת מצות ת"ת דהיכן מצינו שנתנו דין מצות ת"ת ללימוד הלכות מצוות אלו, ואפשר שהחיוב ללמוד דיני מצוות שמדבריהם הוא כדי לידע לקיים המצוה כתיקונה ולא בתורת קיום מצות ת"ת, וכשם שהנשים שאינן מצוות בת"ת מ"מ חייבות הן לידע את כל פרטי המצוות שהן חייבות בהן.

ואם כנים אנחנו בזה נוכל ליישב מה שהקשו בהא דקיי"ל דמבטלין ת"ת למקרא מגילה, הלא מקרא מגילה הוי נמי ת"ת, ולפי הנ"ל אתי שפיר דמקרא מגילה אינו אלא מדברי סופרים ולא הוי בכלל מצות ת"ת. אמנם נחלקו הפוסקים אם דברי קבלה דינם כדאורייתא או כדרבנן (עי' ב"י או"ח סי' תקנ"ד ד"ה וכתב הרמב"ן, וע"ע בט"ז או"ח סי' תרפ"ו ס"ק ג). ולענין מצות ת"ת עי' רמב"ם (פ"א מהל' פ"ה ה"ה יב) שכתב וז"ל: ודברי קבלה בכלל תורה שבכתב הן ופירושן בכלל תורה שבעל פה, עכ"ל. אמנם אפשר לומר דהיינו דוקא לענין הא דצריך אדם לשלש שנותיו שליש במקרא שליש במשנה ושליש בתלמוד, בזה פסק הרמב"ם שלימוד דברי קבלה נכלל בשליש של תורה שבכתב. אבל לא שמענו מזה אם יוצאי יד"ח מצות ת"ת מדאורייתא בלימוד דברי קבלה,

ואי נימא דאין מקיימין בזה מצות ת"ת דאורייתא יוכן מ"ש מבטלין ת"ת למקרא מגילה שבאותו זמן הוא מתבטל מת"ת דאורייתא. (עי' בזה בשו"ת בית אפרים או"ח סי' סח, ובשו"ת אבני"ז או"ח סי' תקנ אות י).

והנה בקוב"ש (ח"ב נקוטמס דברי סופרים סי' א) ביאר בדעת הרמב"ם שפסק (פ"ד מהל' ממרים ה"א) שאיסור חמץ בער"פ בשעה ששית הוי מצוה שיש בה כרת לענין חיוב זקן ממרא, שטעמו משום דאע"ג שאיסור החמץ בשעה זו הוא מצד לא תסור, מ"מ לדעת הרמב"ם איסור לא תסור עניינו שלא לסור מדברי חכמים בכל מה שתיקנו או גזרו בכל מצוה מהמצוות ומחמת זה נחשבות גזירות אלו מדיני המצוה, ועל כן כשגזרו על איסור חמץ בשעה שישית מתפשט איסור חמץ גופו גם על זמן זה, והגם שבזמן זה עדיין אין על החמץ חיוב כרת מ"מ האיסור בשעה שישית נחשב לאחד מפרטי איסור חמץ שבכללו יש בו חיוב כרת, ושוב נחשבת הוראת הזקן הוראה באיסור חמץ שהוא איסור שיש בו כרת ולכן שייך בזה דין זקן ממרא, דאיסור לא תסור לדעת הרמב"ם אינו איסור נפרד לעצמו אלא הוא מוסיף דינים בכל מצוה לכלול בה גם את גזירות חכמים שבמצוה זו, עכתו"ד.

ועל דרך זה י"ל באיסורי עריות של דבריהם שאין העובר על דבריהם בזה עובר על מצות לא תסור בלבד אלא על דין באיסור עריות, וע"כ שייך בזה דין יהרג ואל יעבור כמו באיסור עריות דאורייתא, [עי' במל"מ הל' יסודי התורה פ"ה ה"ב ודו"ק]. וא"כ לפי זה י"ל גם במצות ת"ת כיון שמדרבנן חייבים ללמוד גם את דיני המצוות שתיקנו הם ויש גם על זה דין לא תסור וממילא גם לימוד זה נחשב בתורת פרט מפרטי מצות ת"ת שיסודה מדאורייתא. אך זה דוקא אם נמצא חיוב מדרבנן ללמוד בתורת מצות ת"ת את דיני המצוות שמדרבנן, אבל כל שלא מצאנו חיוב ת"ת מדרבנן בדיני המצוות שמדבריהם אולי אין זה בגדר ת"ת כלל.

אמנם אפי' נימא דיש בזה גדר ת"ת מ"מ עדיין י"ל שלא עדיף לימוד זה מלימוד פרטי המצוות שהן מדאורייתא, וכדרך שמצאנו בקיום המצוות שמצוה דאורייתא עדיפא מדרבנן הן להקדימה למצוה שמדרבנן והן לדחות מצוה דרבנן מפני מצוה שמדאורייתא, א"כ גם בלימוד יש להעדיף ללמוד הלכות תפילין וכיו"ב ממצוות דאורייתא על פני לימוד הל' חנוכה וכיו"ב ממצוות שהן מדרבנן.

ועוד לדעת הרמב"ן (נכ" סמכות פסוק סלאון) החולק על הרמב"ם וסובר שכל האיסורים והמצוות שמדרבנן אינן נחשבים כדאורייתא, ולא עליהו קאי הלאו דלא תסור אלא על פירוש המצוות של התורה שנצטוינו בזה לשמוע לחכמים במה שהם מפרשים את מצוות התורה ולא לסור מהוראתן, וא"כ נימא דלימוד מצוות דרבנן אפי' נימא שנצטוינו בזה מדרבנן מ"מ אינו בכלל מצות ת"ת.

אמנם לענ"ד אפשר לומר דאדרבה אפי' לסברת הרמב"ן דלאו דלא תסור לא קאי על מצוות ואיסורין דרבנן, מ"מ לפי מה שביאר בקוב"ש שם בדעת הרמב"ן שבכל המצוות שתיקנו רבנן כיוונה דעתן לרצון השי"ת בזה ממש, ומחמת זה נתחייבנו לשמוע להם ולקיים כל תקנותיהן כדברי תורה, אלא שלא בא ע"ז ציווי בתורה במפורש, ולפיכך אין דינן כדין מצוות דאורייתא לענין להחמיר בספיקן וכן לכל הפרטים שמצוות של דבריהם חלוקות ממצוות דאורייתא, אמנם עצם החיוב בהם הוא מסברא דהוי כדאורייתא, א"כ י"ל דהוא הדין לענין לימוד דיני המצוות והאיסורים הללו שלימודם נכלל במצות ת"ת כמו לימוד פרטי המצוות שהם מה"ת, ויוצאין גם בזה יד"ח מצות ת"ת דאורייתא.

הרב רועי משרי
מגדל העמק

א. בענין אין מעבירין על המצוות גבי נר חנוכה וקידוש היום

שבת כג: בעי רבא נר חנוכה וקידוש היום מהו, קידוש היום עדיף דתדיר, או דילמא נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא, בתר דאבעיא הדר פשטה נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא.